

gólnych rozdziałów na paragrafy. Zwięzłe i krótkie wprowadzenia do rozdziałów czynią tekst bardziej czytelnym. Przeprowadzone w pracy analizy są wielorakie i szczegółowe. Krótkie i bardzo trafne podsumowania poszczególnych rozdziałów przekonują o wielkich zdolnościach autora w dziedzinie dokonywania syntezy treści wcześniej analizowanych. Cenny jest także fakt, że autor pod koniec swoich rozważań zapowiada dalsze kierunki badawcze w zakresie problematyki pastoralnej dotyczącej parafii.

Zasługą autora jest zebranie bogatego materiału (rozproszonego w wielu dokumentach i wypowiedziach) dotyczącego parafii oraz jego właściwa interpretacja. Na korzyść recenzowanej pracy przemawia także zdolność koncentrowania się na merytorycznie istotnych kwestiach analizowanego problemu.

Na uznanie zasługuje również dystans naukowy, dzięki czemu autor formułuje swoje sądy i wyciąga wnioski w sposób ostrożny i udokumentowany. Wykazuje się także dobrą znajomością adekwatnej literatury. W prowadzonej refleksji nie tylko przytacza cudze myśli, ale zajmuje własne krytyczne stanowisko wobec przedstawianych opinii. Wszystko to świadczy o dojrzałości i samodzielności naukowej autora i jego dobrym rozeznaniu w dziedzinie teologii pastoralnej. Dlatego przydatność rozprawy ks. dra hab. Bogdana Bieli dla teologów pastoralistów i praktyków duszpasterstwa jest niewątpliwa. Przedstawione w rozprawie wyniki badań mogą być pomocne w odnowie parafii i duszpasterstwa w Polsce.

Merytoryczną nowością omawianej rozprawy jest całościowe i wieloaspektowe spojrzenie na rzeczywistość parafii. Fakt ten dodatkowo podnosi jej wartość, tym bardziej że na rynku wydawniczym brak było dotąd podobnego opracowania. Rozprawa jest interesująca także z powodu przejrzystej i logicznej konstrukcji. Autor podejmuje w niej zagadnienie ważne i aktualne dla nauki polskiej. Opracowanie to stanowi podstawę do dalszych prac badawczych i edukacyjnych dotyczących teologii pastoralnej, szczególnie zaś zagadnienia parafii.

Ks. Józef Mikołajec

Ryszard Kamiński, *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, ss. 331, ISBN 978-83-7363-454-1.

Działalność zbawcza Kościoła zmierza do „ukazania światu słowem i czynem ewangelicznego orędzia Chrystusa i do udzielenia mu Jego łaski” (DA 6). Realizacja działalności zbawczej Kościoła uwarunkowana jest historycznie, społecznie, środowiskowo itd. Dokonuje się ona w określonych warunkach miejsca i czasu i dlatego musi uwzględniać te zmieniające się warunki. Istnieje zawsze wiele otwartych pytań związanych z realizacją zbawczej działalności Kościoła

w określonych warunkach geograficznych, cywilizacyjnych i historycznych. Dlatego realizacja działalności zbawczej Kościoła powinna być oświetlona refleksją teologiczno-pastoralną o codziennym wzrastaniu Kościoła w kontekście uwarunkowań współczesnych. Chociaż dobra znajomość teologii nie zawsze musi pokrywać się ze skutecznością oddziaływania pastoralnego, to jednak racjonalna działalność wymaga uprzedniej refleksji nad podejmowaną działalnością. Znajomość modelu teoretycznego powinna wyprzedzać realizację duszpasterstwa w terenie. W przeciwnym razie działalność zbawcza Kościoła nie będzie racjonalna. Dlatego nie należy lekceważyć badań naukowych prowadzących do lepszego poznania zasad i problemów ludzi i środowiska, w którym prowadzona jest działalność duszpasterska. Jest to nieodzowne w poszukiwaniu adekwatnych do wyzwań czasu form i sposobów dotarcia z orędziem zbawienia do wszystkich grup i środowisk.

Przedmiotem działalności zbawczej Kościoła jest Boże dzieło zbawienia każdego człowieka dokonane w Jezusie Chrystusie. Wymiary działalności zbawczej Kościoła wynikają z potrójnej funkcji Chrystusa i są realizowane na płaszczyźnie Kościoła powszechnego, diecezji i wspólnoty parafialnej. Na każdej z wymienionych płaszczyzn Kościół ukazuje się jako wspólnota słowa Bożego i stołu Pańskiego, realizująca na co dzień miłość Pana w służbie ludzi. W ten schemat wpisuje się nowa książka ks. profesora Ryszarda Kamińskiego *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*, zawierająca refleksję o wzrastaniu Kościoła poprzez posługę słowa Bożego, liturgię i posługę pasterską, realizowaną w kontekście uwarunkowań współczesnych. Na treść książki składa się refleksja nad teologią pastoralną jako nauką o działalności zbawczej Kościoła (rozdz. 1), uwarunkowania i priorytety działalności zbawczej Kościoła w Polsce na początku XXI wieku (rozdz. 2), miejsca realizacji działalności zbawczej Kościoła (rozdz. 3), odnowa wspólnoty parafialnej (rozdz. 4) i odnowa duszpasterstwa parafialnego (rozdz. 5). Rozdział pierwszy i drugi stanowią fundament do refleksji nad miejscami i formami realizacji posługi zbawczej Kościoła, ukazanej w trzech kolejnych rozdziałach. Na zawartość książki składają się teksty nowe oraz artykuły i referaty wygłoszone bądź publikowane w czasopiśmie teologicznych lub w pracach zbiorowych. Stanowią one jednak zwartą całość ukazującą posługę zbawczą Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej.

Ks. Kamiński podkreśla i uzasadnia, że podstawowym miejscem realizacji duszpasterstwa jest parafia. W dobie sekularyzacji nieodzowna jest w związku z tym odnowa wspólnoty parafialnej, dokonująca się w dużej mierze przez ruchy religijne oraz małe grupy religijne, które tworzą środowisko odnowy życia chrześcijańskiego. Warto jednakże podkreślić – na co zwraca uwagę rozdział trzeci – że działalność duszpasterska Kościoła nie może się koncentrować tylko w parafii. W okresie PRL, ze względu na ograniczenia wolności Kościoła, było to koniecznością. Jednakże parafie nie wyczerpują wszystkich możliwości urzeczywistniania się Kościoła. Kultywowane nadal przez niektórych duszpasterzy zadowolenie z koncepcji duszpasterstwa realizowanego w okresie PRL jest według ks. Kamińskiego niezasadne w społeczeństwie demokratycznym i pluralistycznym.

W nowych warunkach parafia nie może być jedyną przestrzenią realizowania duszpasterstwa. W realizacji działalności zbawczej w parafii wyrastają dzisiaj zadania i trudności, których nie sposób rozwiązać w ramach tylko jednej parafii. Chodzi tutaj zwłaszcza o formy duszpasterstwa specjalistycznego, pracę społeczną i charytatywną, planowanie duszpasterskie, informacje, apostołat pracy i czasu wolnego. Konieczne jest zatem dowartościowanie duszpasterstwa ponadparafialnego i otwarcie się parafii na ponadparafialne zadania i posługi. Przestrzenią dla realizacji duszpasterstwa ponadparafialnego jest dekanat i diecezja. Dlatego też – jak to widzimy w wielu krajach Zachodu – coraz większą rolę powinny pełnić struktury łącznikowe, zarówno na szczeblu niższym, między parafią i dekanatem (np. związek kilku parafii), jak i na szczeblu średnim, między dekanatem i diecezją (np. rejony pastoralne). Także duszpasterstwo w dużych miastach musi zestroić się z pluralistyczną społecznością miasta. Istnieje w związku z tym potrzeba dowartościowania Kościoła w dużym mieście, jako ogniwa pośredniego między diecezją a dekanatami i parafiami w dużym mieście.

Książka może być pomocą w formacji teologicznopastoralnej studentów wydziałów teologicznych i wyższych seminariów duchownych, duszpasterzy, katechetów i zaangażowanych apostołsko katolików świeckich, którzy spotykają się na co dzień z poruszonymi w książce problemami. Służyć ona może także tym wszystkim, którzy chcą aktywnie włączyć się w działalność zbawczą Kościoła.

Ks. Bogdan Biela

Jan Kochel, *Katecheza u źródeł Ewangelii*, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 2007, ss. 124, ISBN 83-7015-927-3.

Słowo „źródło” u większości z nas wywołuje bardzo pozytywne skojarzenia. Być może powracamy we wspomnieniach do szczęśliwych chwil urlopów czy wakacji, gdy jako wędrowcy przemierzający górskie szlaki pochylaliśmy się spragnieni, aby zaczerpnąć do woli ożywczej, czystej i chłodnej wody, która gasiła pragnienie i przywracając siły, pozwalała iść dalej. Problem współczesności polega jednak na tym, że coraz trudniej dotrzeć dziś człowiekowi żyjącemu w wielkich skupiskach miast do ożywczych źródeł. Tym samym coraz trudniej przychodzi nam odwołać się do osobistego doświadczenia „spragnionych wędrowców”, dla których czymś naturalnym pozostaje kojenie pragnienia wodą, która dawno już utraciła pierwotny dynamizm źródła. A pić trzeba, bo woda to życie.

Na zasadzie pewnej analogii możemy przetransponować powyższy opis na płaszczyznę życia duchowego. Serce człowieka, aby mogło żyć, potrzebuje ożywczego tchnienia, które pomnaża wiarę, wzmacnia nadzieję i rozpala miłość.